

Ingenting er det samme

En måned før han fylte 18, tok Mathias livet sitt. Han skjøt seg med hagla han hadde fått til konfirmasjonen. – Etter det, er ingenting det samme. Nå handler det om å ta en time av gangen, sier mamma Hege (48).

– Jeg som alltid hadde vært så uredd, ble så redd. Jeg som hadde vært sterk, ble svak. Jeg som hadde vært frisk, ble syk. Det tar så lang tid å bli kvitt frykten. Nå er det snart gått fire år. Det gjør fortsatt vondt, sier mamma Hege. Kort tid før sønnen Mathias tok livet sitt, hadde hun gått i fjellet med armene i været og sagt: "Livet er så utrolig godt."

“Det var som om ingenting vondt kunne skje oss. Men det forferdeligste skjedde.”

– Troskylden er borte. Nå handler det om å ta en dag av gangen. Eller, en time av gangen. Plutselig har jeg ett ben i livet og ett etter livet. Alt er annerledes når døden blir en overgang til å se sønnen min igjen, sier hun. Jeg tror på et evig liv. Derfor tror jeg at jeg skal se han igjen. En måned etter hans død, får jeg hjerteinfarkt.

Den natten alt ble svart

Tankene kommer. Det har ikke gått en dag siden hendelsen for fire år siden uten at Hege tenker: HVORFOR? Han skrev ikke noe brev. Gav ingen signaler. Ingen forvarsler. Han hadde fått den lærlingplassen han ønsket og gledet seg til sommeren. Han øvelseskjørte. Var det noe hun og familie og venner ikke hadde sett og ikke forstått?

– Jeg tenker på det hver dag. Hva var det jeg ikke så, ikke skjønnte? Var det noe i det hele tatt, eller bare svartnet det for han? Var det noe som akkurat den dagen ble så stort? Som akkurat den kvelden overmannet ham slik at

han ikke tenkte klart og skjøt seg selv? Han var nok selvkritisk. Ønsket ikke å feile. Stille høye krav til seg selv. Jeg har tenkt på det etterpå: Stilte han for store krav til seg selv? Han hadde en trygghet i seg som gav han mot til å også være med dem som ikke var så populære, i klassen. Han brydde seg om folk. Han fikk midt- på -treet- karakterer, men han var en geni sosialt sett, og det var det jeg var så stolt av. Han virket som en glad gutt, sier hun stille.

Det er helt uforståelig for alle at han kunne ta livet sitt.

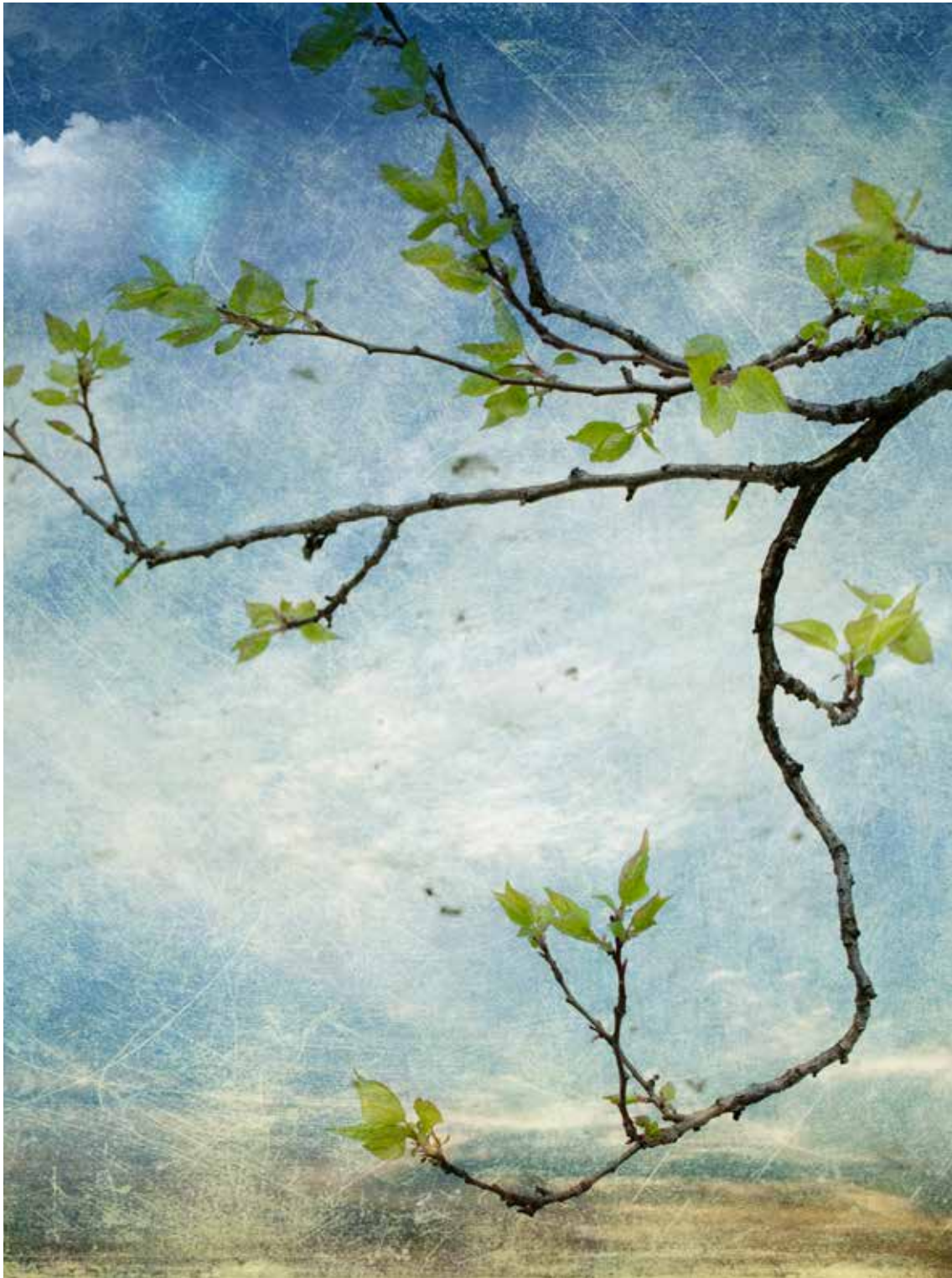
– Jeg finner ingen svar. Bare spørsmål. Vi mistet minstebarnet. En storesøster og en storebror mistet lillebror.

Hege forklarer hvordan ulike mennesker i sorggruppen hun deltok i, presten, venner og familie har forklart at det ikke er hennes skyld. At det var en handling sønnen gjorde denne natten. En natt alt antakelig for et øyeblikk, ble svart.

Huset hun ikke kan flytte fra

Det er på et mindre tettsted ved sjøen på Sørlandet at mamma Hege og søsteren hennes Hedvig, tar vel i mot meg. De fyrer opp peisen og serverer te og kaker. De skal snakke om det vondeste. En mamma skal fortelle det hun bruker all sin tid på å forsøke å forstå. Det hviler en ydmykhet i det innholdsrike og personlig innredede huset. Huset sønnen skjøt seg i. Huset der hans rom står nærmest urørt etter fire år. – Jeg tørker bare litt støv innimellom og har skiftet sengetøyet, sier Hege.

Hun åpner døren og lar meg bli med inn. Vi står der. En fremmed, en tante og en mamma. Stille.

Blikket sveiper over bilder av Mathias, venner og familie. Tegninger han har tegnet, julepynten som han elsket, hyller, bøker, plakater og noen leker forteller at det savner eieren sin. Så åpner Hege døren til det neste rommet. Gjesterommet. Det er der våpenskapet står. Det er rommet han skjøt seg i. Rommet som var fylt av blod. Som hun aldri gikk inn i før det var pusset opp. Nå er det roterom. Som aldri noen kan sove i.

Pilegrimsvandring ble god terapi

Mamma Hege og søsteren hennes Hedvig, som var en nær tante for Mathias, deltok på Vandring for forandring. En pilegrimsvandring for etterlatte ved selvmord, i regi av RVTS Sør, LEVE og Vest-Telemark prosti. Også søskenbarnet til Mathias, var med.

Det ble en sterk, god tur for dem alle der de både la igjen noen sørgetanker og tok inn natur, frisk luft og gode samtaler med medvandrere. De roser lederne for turen som personer som ga ro og bygger tillit.

– Jeg elsker naturen så denne type sorgbearbeiding var midt i blinken for meg. Det gir sjelefred å være i pakt med naturen. Jeg er glad i årstidene, havet og fjellet. Der får vi beviset på at det som faller i jorden og dør, spirer opp igjen. Jeg elsker å se at livet er sterkest. Jeg har fått et drivhus av en kollega, forteller hun.

Både Hege og søsteren synes den siste strekningen ned mot kirken i Røldal var helt spesiell. – Stillheten det siste stykket var magisk. Vi skulle være helt stille. Bare løfte bena og gå. Sammen. Høytidelig ble det da kirkens klokker ringte kun for oss.

Tilsynelatende mange grunner til å leve

Mathias vokste opp i en svært sammensveiset familie. Med søsken, besteforeldre, tanter, onkler og søskenbarn i nærheten, og farmor i kjelleretasjen. De reiste mye, var glad i fjell og sjø og hytteliv. Han elsket livet, hadde egen båt, tok jegerprøven, fisket, gikk i fjellet. Dro på bussturer til Gautefall og kjørte slalåm. Drev med vannsport og dykking.

“Jeg kan bli sint på ham noen ganger når jeg ikke skjønner hvordan han kunne gjøre dette, men jeg vet jo innerst inne at han ikke visste hva han gjorde.”

Vi setter oss sammen rundt peisen. Kanskje i et håp om at det vil gjøre det lettere. Å snakke om døden, det uforståelige.

– Jeg vil ikke ha flere ovner i huset, for jeg vil bli tvunget til å fyre på peisen. Jeg elsker levende peisvarme, sier Hege. Stirrer inn mot de voksende flammene og retter hendene fram for å varme dem. Det er altfor mye her i huset, det er overfylt, men det er levende. – Du lurer vel på hvorfor jeg har et stort bur med en papegøye midt i stua? smiler hun og legger det halvlange håret sitt bakover. Jeg ler og hører plutselig et ekko av min egen latter.

– Å, det er papegøyen som prøver seg på latteren din, sier Hege. – Jeg kan ikke kvitte meg med den. Mathias elsket dyr. Det var hans papegøye.

Hege lener seg tilbake i sofaen og lar tankene vandre tilbake.

– Mannen min og jeg skulle feire sølvbryllup sommeren etter Mathias skjøt seg. Vi skulle seile i Kroatia, og Mathias elsket å seile. Han gledet seg stort til den sommeren. Dagen før han døde sa han: ”Jeg gleder meg til alle kommer til hytta i påsken også, mamma. Jeg har til og med takket nei til en bursdag til en god venninne.” Sånne setninger gjør det bare mer uforståelig, sier Hege og ser bort på søsteren Hedvig som bekrefter det: – Han var en så uredd, livsglad gutt. Minstemann og bortskjemt på en god måte, for han tenkte alltid på hva som var til det beste for andre. Å gi bort gaver gledet ham mer enn å få. Han var som en bror for dattera mi.

Natten som forandret alt

Mamma Hege sier at det er lenge siden hun har fortalt hva som hendte den natten: Det var

påske. Mathias skulle få være hjemme med storesøskene sine og bestemor to dager før han skulle ut på hytta til resten av familien og venner. Onsdag skulle de ha noen venner på besøk, storebror og fetter var med. Det var grei stemning denne kvelden, er vi blitt fortalt.

Mathias var en måned fra å fylle 18, han hadde ikke fått lov til å drikke. Denne kvelden drakk han allikevel flere øl. Han ble litt pågående mot ei jente. Broren sa han ikke fikk drikke mer. Plutselig var Mathias borte. De fant ham ikke i huset. Etter å ha prøvd å nå han på mobil mange ganger, svarte han endelig. Da hadde han uten sertifikat, tatt bilen og kjørt bortover veiene her. Bilen hadde satt seg fast og broren og fetteren hentet ham tilbake til huset. Dette lignet ikke Mathias i det hele tatt – å kjøre uten sertifikat. Han var ikke en som testet ut grenser. De kjeftet på han, men trøstet ham også. Siden han hadde drukket og rotet det til, ba de han gå på rommet sitt og roe seg ned, sove ut.

Mathias var fortvilet over det med bilen. Vi vet ikke hva som skjedde i forhold til jenta han ikke fikk den kontakten han ønsket med, vet ikke hva som suste rundt i tankene hans denne natten.

De andre ble sittende og prate videre og hørte på musikk. Etter hvert begynte de å lure på hvor Mathias hadde gjort av seg. De sjekket rommet hans, men der var han ikke. Etter hvert skjønte de at Mathias ikke hadde gått til rommet sitt, men til gjesterommet. Rommet med det låste våpenskapet som han har nøkkel til.

Så lillebror skyte seg selv

Nå må mamma Hege ta en liten pause og samle seg før hun fortsetter:

– Det er da storebror åpner døra til gjesterommet. Idet han ser inn, skyter broren seg selv i munnen med hagla han fikk til konfirmasjonen. Storebror ringer 113. De sier han må sjekke om han lever. Storebror må ta fingrene til halsen på lillebror og konstaterer at han er død.

Etter dette har storebroren pratet veldig lite med moren og faren om hva han så og hva han følte. – Men jeg håper han når tiden er moden, får bearbeidet det på sin måte. Jeg gjorde hva som sto i min makt for å få ham og søsteren med i sorggrupper og terapi, men det klaffet ikke helt.

Mannen min og jeg er på hytta med niese og hennes mann. Jeg hører det ringe på mannen min sin telefon, deretter på min. Da må det være noe viktig, husker jeg at jeg tenkte. Jeg tar telefonen og hører den eldste sønnens stemme: "Mamma, sitter du? Du må sette deg ned. Det er skjedd noe forferdelig. Mathias er død." "Død?" Spør jeg. "Hva er skjedd?" Han svarer: "Du vil ikke vite det. Han har skutt seg."

Etter dette. En følelse av uvirkelighet. Hege vil bare gå å legge seg igjen. Klarer ikke å ta inn og forholde seg til det hun har hørt. Niesen kjører dem til akutten på sykehuset.

De treffer de andre ungdommene som var der. Kriseteamet er der. Storebror har også ringt etter presten, som de hadde et nært forhold til. Først dagen etter får familien se Mathias. Og etter den dagen blir ingenting det samme. Alt er forandret.

Murer seg inne på hytta

Hege og mannen murer seg inne på hytta et halvår. Klarer ikke ta inn virkeligheten. All familie, venner og bekjente strømmer til hytta. De orker ikke å være alene. Tar for mange tabletter. Drikker for mye. Alt i et forsøk på å døyve denne ubeskrivelige smerten.

– *Hva trengte du i denne situasjonen?*

– Jeg måtte ha noen rundt meg selv om jeg ikke klarte å være vanlig til stede. Jeg klarte meg ikke alene. Orket ingenting; Ikke lage mat, ikke vaske, knapt nok spise.

56

Stillheten var skummel, så jeg satte meg ved havet på Tromøya og spilte høy musikk for å døyve eller i håp om å lege. Mannen min, ungene mine, familien min, venner – de har vært enestående. Uten dem hadde jeg ikke klart meg igjennom den vondeste første perioden.

Evner å glede meg litt mer

Hege retter ryggen og lener seg litt fram mot peisen: – Virkeligheten krever å bli sett. Sakte, men sikkert, våger jeg å se virkeligheten i øynene. Det er fortsatt vondt. Sorgen kjennes uendelig. Men gjennom disse fire årene oppdager jeg oftere små ting som gir grunner til å leve. Jeg evner å glede meg litt over de små dagligdagse tingene. Jeg må oppsummere med at jeg faktisk orker litt mer i dag enn for fire år siden. Jeg sitter i menighetsrådet. Er med i LEVE, inviterer folk og deltar noe mer på sosiale arrangement. Men jeg hater å gå i byen, gå på butikken. Da føler jeg alle tenker: "Stakkars – der kommer mora til han som skjøt seg." Lyspunktene kommer fram litt etter hvert. I starten var det jo helt svart.

– Vi lager oss hyggelige stunder, jenteturer og koser oss innimellom, legger søsteren Hedvig til.

“Jeg må akseptere at minstegutten min er død, at jeg skal leve videre uten ham. Det blir aldri noe hipp hurra for livet, men det kan bli gode øyeblikk.”

Jeg tenker annerledes om døden etter Mathias tok livet sitt. Det er som om hver dag som går er et steg nærmere ham, og dermed ikke noe trist at tiden går. Før var jeg livredd for å dø, nå har jeg kjent på lyst til å dø nesten hver dag siden han tok livet av seg. Men grunnene til å leve har tross alt vært sterke.

Hjelper ikke å tenke "hvis bare"

– Jeg vil aldri få svar på hva som ble så vanskelig den kvelden. Jeg tror teppet gikk ned, det var ikke planlagt, noe må ha gjort forferdelig vondt i det øyeblikket. Presten har sagt noe av det samme. Det må ha svartnet for Mathias et øyeblikk. Når en som elsker livet, får slike øyeblikk av mørke som får så fatale konsekvenser, er det ikke annet enn meningsløst.

Jeg må finne min versjon, min sannhet, mitt bilde av dette.

Det hjelper ikke med tenk om jeg ikke, "tenk om"- setninger er bare forvirrende. "Hvis bare"- setningene leger ingen sår.

Sorg gjør noe ulikt med alle

Hege og mannen reagerer på hver sine måter, men de har holdt sammen i tykt og tynt. De sørger på hver sine måter, tar det ut på hver sine måter. Han har ikke behov for å snakke så mye. Det har Hege. Vi bytter på å være sterke slik at vi kan trøste den andre som er svak. Når jeg blir svak, tillater ikke han seg å være svak, han blir sterk.

- Vi har hatt et langt liv sammen. Denne store krisen har ført oss enda tettere sammen.

– *Hvordan klarer du å stå opp om morgenen?*

– Fordi jeg bryr meg om mann, barn og barnebarn. Fordi jeg har en deltidsjobb i helsevesenet. Det er grunnene.

“Men midt i alle kampene for å takle dagene og gi dem innhold, rammes jeg av og til av tankene: Hvorfor skulle jeg som mor oppleve dette? Hva har jeg gjort som fortjente dette? “

Slike spørsmål kommer og tar stor plass innimellom. Men jeg jobber for å tenke andre tanker. For jeg vet det er bitterhetens forværelse. Og grunnsetningene mine er blitt: Du overlever, Hege. Du klarer å ha humor og le innimellom. Du får noen gode øyeblikk innimellom. Men ALT er annerledes. Sier mamma Hege og legger en kubbe ved til på peisen.

